

วารสารธรรมเพื่อชีวิต

JOURNAL OF DHAMMA FOR LIFE

ISSN: 2822-048X

<https://soo8.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index>

Original Research Article

The Enhancement of Higher Right Faith in the Buddha's Virtues Appeared in Sampasadaniya Sutta

การสร้างความเลื่อมใสยิ่งในพระพุทธานุคุณที่ปรากฏในสัมปสาทนียสูตร

Phra Wisut Kamalo Boonchoo^{1*} & Viroj Koomkrong²

พระวิสุตร กมโล (บุญชู)^{1*} และ วิโรจน์ คุ่มครอง²

ARTICLE INFO

**Name of Author &
Corresponding Author: ***

1. Phra Wisut Kamalo Boonchoo

พระวิสุตร กมโล (บุญชู)

Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand.

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Email: aa6511205009@gmail.com

2. Viroj Koomkrong

วิโรจน์ คุ่มครอง

Mahachulalongkornrajavidyalaya
University, Thailand.

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Email: koomkrong9@hotmail.com

คำสำคัญ

สัมปสาทนียสูตร, พระพุทธานุคุณ, ความเลื่อมใสยิ่ง,
พระพุทธานุคุณ 9 ประการ

Keywords:

Sampasādanīya Sutta, Buddha's Virtues,
Profound Faith, Theravāda Buddhism,
Nine Attributes of the Buddha

Article history:

Received: 18/06/2025

Revised: 04/07/2025

Accepted: 12/09/2025

Available online: 26/10/2025

How to Cite:

Kamalo, W & Koomkrong, V. (2025). The
Enhancement of Higher Right Faith in the
Buddha's Virtues Appeared in
Sampasadaniya Sutta. *Journal Dhamma
for Life*, 31(4), 393-405.

ABSTRACT

This thesis aims to study the profound faith in the virtues of the Buddha through an analysis of the Sampasādanīya Sutta, a significant discourse in Theravāda Buddhism. The study has three objectives to examine the structure and core content of the Sampasādanīya Sutta To study the development of faith in the Buddha's virtues based on Theravāda Buddhist scriptures and to investigate the modes of generating faith in the Buddha's virtues as presented in the Sampasādanīya Sutta.

The research employs documentary research methodology by collecting and analyzing data from Theravāda Buddhist scriptures and relevant documents. The analysis is conducted using a systematic descriptive approach The research findings reveal that the Sampasādanīya Sutta is a discourse delivered by Venerable Sāriputta in the presence of the Buddha at Nālandā in the kingdom of Magadha. Its purpose was to express profound reverence for the Buddha by extolling his qualities in terms of Dhamma exposition, purity, wisdom, and great compassion. These are reflected through praises declaring the Buddha as an excellent expounder of Dhamma, one who attained enlightenment by himself, and a teacher of all beings The nine attributes of the Buddha (Buddhaguṇa) are categorized into three main groups Virtues of Purity, such as Arahaṃ, Vijjācaranasampanno, Bhagavā, Virtues of Wisdom, such as Sammāsambuddho, Lokavidū, Buddhō and Virtues of Great Compassion, such as Sugato, Anuttaro, Satthā Devamanussānaṃ The modes of generating profound faith in the Buddha's virtues according to the Sampasādanīya Sutta are divided into six categories The exposition of seven groups of wholesome qualities, such as the Four Foundations of Mindfulness (Satipatṭhāna) and the Four Bases of Spiritual Power (Iddhipāda) The presentation of six pairs of sense bases The explanation of the miracle of instruction (Ādesanāpāṭihāriya) The description of the Four Attainments of Vision (Dassanasamāpatti) The explanation of the Seven Factors of Enlightenment (Bojjhaṅga) with diligence; and The exposition of the Four Noble Paths of Practice (Paṭipadā).

ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย
Thai Journal Citation Index Centre

<https://so08.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index>

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาความเลื่อมใสในพระพุทธคุณผ่านการวิเคราะห์ สัมปสาทนียสูตร ซึ่งเป็นพระสูตรสำคัญในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) ศึกษาโครงสร้างและสาระสำคัญในสัมปสาทนียสูตร 2) ศึกษาการสร้างภาพเลื่อมใสในหลักพุทธคุณจากคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และ 3) ศึกษาแบบแผนการสร้างภาพเลื่อมใสในพระพุทธคุณที่ปรากฏในสัมปสาทนียสูตร งานวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาทและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่ออธิบายเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) อย่างมีระบบ

ผลการวิจัยพบว่า สัมปสาทนียสูตร เป็นพระสูตรที่พระสารีบุตรแสดงต่อพระพักตร์พระพุทธเจ้า ณ เมืองนาพันทา แคว้นมคธ เพื่อแสดงความเลื่อมใสต่อพระพุทธเจ้า โดยยกย่องพระพุทธคุณทั้งด้านการแสดงธรรม ความบริสุทธิ์ ปัญญา และมหากรุณา ซึ่งแสดงออกผ่านคำสรรเสริญถึงพระพุทธเจ้าว่าเป็นผู้แสดงธรรมได้ยอดเยี่ยม บรรลุธรรมได้ด้วยตนเอง และเป็นศาสดาผู้สั่งสอนสรรพสัตว์ พุทธคุณ 9 ประการ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) พระวิสุทธิคุณ เช่น อรหิ วิชชาจรรณสมปนโน ภคฺวา 2) พระปัญญาคุณ เช่น สมมาสมพุทโธ โลกวิทู พุทโธ และ 3) พระมหากรุณาธิคุณ เช่น สุคโต อนุตฺตโร สตฺถา เทวมนุสฺसानํ สำหรับการสร้างความเลื่อมใสในพระพุทธคุณตามสัมปสาทนียสูตร แบ่งออกเป็น 6 หมวด ได้แก่ 1) การแสดงกุตลธรรม 7 หมวด เช่น สติปฏฺฐาน 4 อิทธิบาท 4 ฯลฯ 2) การแสดงอายตนะ 6 คู่ 3) การแสดงอาเทศนาปาฏิหาริย์ 4) การแสดงทสสนสมบัติ 4 5) การแสดงโพชฌงค์ 7 ด้วยความเพียร และ 6) การแสดงปฏิบัติ 4 ประการ

บทนำ

พระพุทธเจ้าประสูติในชมพูทวีป พระองค์เกิดในอินเดียแสวงหาโมกขธรรม และตรัสรู้ในอินเดีย พระพุทธศาสนาได้อุบัติขึ้นท่ามกลางสังคมอินเดียที่มีความหลากหลายด้านความเชื่อศาสนา ลัทธิต่างๆ ที่อุบัติขึ้นก่อนพระพุทธศาสนา และที่เกิดขึ้นไล่เลี่ยกัน ตลอดจนลัทธิที่เกิดขึ้นมาภายหลังอีกมากมาย แม้ว่าพระพุทธศาสนาจะเกิดขึ้นมาในดินแดนชมพูทวีป หรืออินเดียเหมือนกับลัทธิศาสนาต่างๆ เหล่านั้น แต่พระพุทธศาสนามีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากลัทธิศาสนาต่าง ๆ ได้แก่ การอุบัติขึ้นมาพร้อมกับการปฏิรูปสังคมอินเดียเสียใหม่ คือพระพุทธศาสนาได้เสนอหลักทฤษฎีใหม่ ซึ่งหักล้างกับความเชื่อดั้งเดิมของชาวอินเดียไปมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักการที่แตกต่างจากศาสนาพราหมณ์โดยสิ้นเชิงทำให้พระพุทธศาสนาได้รับความนิยมและมีผู้นับถือจำนวนมาก หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าได้แพร่ไปในประชาชนชาวอินเดีย มีพุทธสาวกมากมายสืบทอดพระธรรมคำสั่งสอนของพระองค์ไปทั่วชมพูทวีป เมื่อกาลสมัยล่วงเลยไปพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้ามิได้มีความมั่นคงอยู่ในอินเดีย ดังที่มีปณิธานไว้ให้คงอยู่ในโลกมนุษย์จนครบถ้วน ๕,๐๐๐ ปี แต่กลับไปเจริญและตั้งมั่นในดินแดนอื่นเช่นในดินแดนสุวรรณภูมิทวีปแทน

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ คือ พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค ซึ่งเป็นคัมภีร์เล่มที่ ๓ ของทีฆนิกายและของพระสุตตันตปิฎก คัมภีร์ทีฆนิกายมี ๓ เล่ม คือ

- ๑) พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค พระไตรปิฎกเล่มที่ ๙
- ๒) พระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๐

๓) พระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๑ ปาฎิกวรรคมีพระสูตรทั้งหมด ๑๑ สูตรและมีพระสูตรที่สำคัญพระสูตรหนึ่ง คือ สัมปสาทนิยสูตร เป็นพระสูตรว่าด้วยความเลื่อมใสยิ่งในพระผู้มีพระภาค หมายถึงความเลื่อมใสของพระสารีบุตรที่บันลือสีหนาทประกาศพระพุทฺธคุณ ในอรรถกถาอธิบายว่า ในนครเหล่านั้น บุรุษคนใดย่อมยึดถือว่า น้ำในมหาสมุทรมิได้มีเพียงเท่านี้ แต่ย่อมหาที่สุดมิได้ หาประมาณมิได้ ฉนฺโต ท่านพระสารีบุตรก็ฉนฺตนั้นเหมือนกัน ดำรงอยู่ในสาวกบารมีญาณ ระลึกถึงคุณพระทศพล โดยแนวแห่งธรรม คือโดยรู้ตามกันมาโดยอนุโลม โดยนัยจึงเชื่อว่าพระพุทฺธคุณไม่มีที่สุดไม่มีประมาณ ด้วยการแปลงอาสภิวาจา ณ เบื้องพระพักตร์ของพระผู้มีพระภาค พระสูตรนี้พระสารีบุตรเป็นผู้แสดง ณ เบื้องพระพักตร์ของพระผู้มีพระภาค ขณะประทับอยู่ ณ ปาวาริกัมพวัน เขตเมืองนาฬันทา แคว้นมคธ เพื่อกราบทูลความรู้สึกสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่พระผู้มีพระภาคประทานแก่ท่านและความเลื่อมใสอันยิ่งใหญ่ที่ท่านมีต่อพระองค์ ในขณะนั้น พระสารีบุตรออกจากที่พักเข้าไปบิณฑบาตในเมืองนาฬันทา เพื่อสนองความเลื่อมใสของชาวเมืองเมื่อกลับจากบิณฑบาตและฉันภัตตาหารเสร็จแล้ว ได้เข้าสู่ที่พักกลางวันนั่งเข้าผลสมาบัติ เมื่อออกจากผลสมาบัติแล้วได้มีความคิดขึ้นว่า การที่ท่านบรรลुकุณธรรมจนดำรงอยู่ในสาวกบารมีญาณเห็นปานนี้ ก็เพราะท่านได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระผู้มีพระภาค จากนั้น ท่านได้น้อมรำลึกถึงพระพุทฺธคุณโดยพิสดาร ทำให้เกิดปีติโสมนัสแผ่ซ่านไปทั่วสรรพางค์กาย จึงเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคกราบทูลความรู้สึกสำนึกนั้นให้ทรงทราบ พระสารีบุตรกราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยอาสภิวาจา คือ วาจาอันองอาจ ดุจเสียงราชสีห์คำรามสีหนาทว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์เลื่อมใสในพระผู้มีพระภาค อย่างนี้ว่า ไม่เคยมี จักไม่มี และย่อมไม่มีสมณะหรือพราหมณ์ผู้อื่น ซึ่งจะมีปัญญาในทางพระสัมโพธิญาณ ยิ่งกว่าพระผู้มีพระภาคพระผู้มีพระภาคตรัสว่า สารีบุตร เธอกล่าวอาสภิวาจา คือ วาจาอย่างองอาจอย่างสูง เธอถือเอาด้านเดียว บันลือสีหนาท ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์เลื่อมใสในพระผู้มีพระภาคอย่างนี้ว่า ไม่เคยมี จักไม่มี และย่อมไม่มีสมณะหรือพราหมณ์ผู้อื่นซึ่งจะมีปัญญาในทางพระสัมโพธิญาณยิ่งกว่าพระผู้มีพระภาค สารีบุตร เธอกำหนดรู้พระทัยของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์ในอดีตกาลด้วยใจของตนแล้วหรือว่า เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเหล่านั้นจึงทรงมีศีลอย่างนี้ เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเหล่านั้นจึงทรงมีธรรมอย่างนี้ เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเหล่านั้นจึงทรงมีปัญญาอย่างนี้ เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเหล่านั้นจึงทรงมีธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างนี้ เพราะเหตุนี้พระผู้มีพระภาคเหล่านั้นจึงทรงมีธรรมเป็นเครื่องหลุดพ้นอย่างนี้ เมื่อพระพุทฺธองค์ทรงท้วงติงว่า พระเถระไม่มีเจตปรีชาญาณ คือปัญญายังรู้วาระจิตของผู้อื่น ในพระพุทฺธเจ้าทั้งหลายทั้งในอดีต อนาคต และปัจจุบัน จะรู้เรื่องในพระทัยของพระพุทฺธเจ้าเหล่านั้นได้อย่างไร ท่านกราบทูลว่า ท่านมีวิธีการอนุমান โดยอาศัยองค์ธรรม ๓ หมวด คือ นิรวรณ ๕ สติปฏิฐาน ๔ และโพชฌงค์ ๗ เป็นเครื่องมือ อนุমানว่า เพราะพระพุทฺธเจ้าทุกพระองค์ทรงละนิรวรณ ๕ ประการได้เด็ดขาด มีพระทัยมั่นคงดีในสติปฏิฐาน ๔ ประการ ทรงเจริญโพชฌงค์ ๗ ประการ ตามความเป็นจริง จึงตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ พระสารีบุตรได้เปรียบท่านเองกับนายประตู่ผู้ฉลาดของเมืองชายแดนที่มีกำแพงมั่นคง มีประตูเข้า-ออก เพียงประตูเดียวว่า เขาย่อมรู้จักสัตว์ใหญ่ ๆ ทุกชนิดที่เข้าและออกจากเมืองนั้น โดยพิจารณาสำรวจที่ทางเข้า-ออกนี้ ฉนฺโต ท่านก็พิจารณาสำรวจพระพุทฺธเจ้าทั้งหลายจากธรรม ๓ หมวดนี้ ฉนฺตนั้น และพระสารีบุตรท่านได้นำพระธรรมเทศนาที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแก่ท่าน ซึ่งท่านถือว่าเป็น

ธรรมยอดเยี่ยม เพราะเหตุใดพระสารีบุตรจึงกล่าวอย่างนั้น พระมหาอุททายินั่งฟังโดยตลอด ได้กล่าวสรรเสริญ พระพุทธคุณว่า ทรงมีคุณธรรมดังที่พระสารีบุตรพรรณามา พระองค์ไม่ทรงโอ้อวด ช่างน่าอัศจรรย์จริง ๆ พระผู้มีพระภาคจึงรับสั่งให้พระสารีบุตรกล่าวธรรมบรรยายนี้แก่พุทธบริษัทบ่อย ๆ เพื่อให้ผู้ที่ยังเคลือบแคลงสงสัยในพระองค์ จักละความเคลือบแคลงสงสัยไปได้ ทำให้พระพุทธองค์จึงตรัสอย่างนั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเรื่อง “การสร้างความเลื่อมใสยิ่งในพระพุทธคุณที่ปรากฏในสัมปสาทนียสูตร” เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทั้ง ๓ ข้อ คือ (๑) เพื่อศึกษาโครงสร้างและสาระสำคัญในสัมปสาทนียสูตร (๒) เพื่อศึกษาการสร้าง ความเลื่อมใสยิ่งในหลักพุทธคุณในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และ(๓) เพื่อนำเสนอการสร้าง ความเลื่อมใสยิ่งในพระพุทธคุณที่ปรากฏในสัมปสาทนียสูตร อันจะเป็นข้อมูลนำเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ที่เป็นองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งยังไม่มีการศึกษาวิเคราะห์สรุปไว้เป็นงานวิจัยอย่างเป็นทางการ ผู้วิจัยมีความ ต้องการค้นคว้าและนำเสนองานวิจัยในเรื่องนี้

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (สมศักดิ์ อุปสสมมหาเถระ) ได้กล่าวศรัทธาในการเจริญอนุสสติไว้ในหนังสือ อริยวังสปฏิปทาว่า ผู้ปฏิบัติธรรมเมื่อมีความประสงค์จะเจริญพุทธานุสสติก็มีภูมิจำแนก ควรระลึกถึงศีลอันบริสุทธ์ของตน ให้เป็นสวัสดิสถิตแล้วพึงระลึกถึงพระพุทธคุณโดยนัยว่า อิติปิโส ภควา อรหัง สมมา สมพุทโธ เป็นต้น สืบเนื่องไม่ขาดช่วง เมื่อเพียรระลึกถึงพระพุทธคุณอยู่โดยทำนองนี้นาน ๆ หลายครั้งหลายหน หลายวัน หลายเดือน กิเลสคือ ราคะ โทสะ โมหะ ก็จะไม่เข้ามาพัวพันย่ำยีจิตได้ พระราชธรรมมุนี (เกียรติ สุกิตติ) ได้กล่าวถึงแคว้นมคธไว้ในหนังสือเกี่ยวกับอินเดีย พอสรุปได้ว่า แคว้นมคธ ในสมัยพุทธกาลเป็นเมืองสำคัญ ทั้งในด้านการเมือง การศาสนา การเศรษฐกิจ และการทหาร เป็นที่ชุมนุมของศาสดาเจ้าลัทธิ เป็นศูนย์กลางที่สำคัญของพระพุทธศาสนา เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกผนวช พระองค์ได้มาแสวงหาโมกขธรรม ประทับอยู่ในกรุงราชคฤห์ ตลอดเวลา ๖ ปี พระองค์ตรัสรู้ที่ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม ซึ่งอยู่ในแคว้นมคธพระองค์เสด็จไปทรงประดิษฐานพระพุทธศาสนาในกรุงราชคฤห์ สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (อาจ) ได้กล่าวไว้ในหนังสือคัมภีร์วิสุทธิมรรค พอสรุปความได้ว่าการเจริญพุทธานุสสตินี้ มิใช่การสวดสาธยายเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องรู้จักความหมายของพระพุทธคุณแต่ละบทด้วย จึงจะชื่อว่า เป็น พุทธานุสสติ วิธีปฏิบัติคือ ผู้ปฏิบัติไปสู่สถานที่สงัด รักษาจิตไว้ไม่ให้ถูกรบกวน ไม่ฟังข่าว ตัณโฐระลึกถึงพระพุทธคุณทั้งหมดหรือบทใดบทหนึ่ง พระพุทธคุณ ๙ บท ตามที่สาธยายว่า อิติปิ โส ภควา อรหัง สมมาสมพุทโธ วิชชาจรมณสมปนโน สุขโต โลกวินุ อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ สตถา เทวมนุสสานํ พุทโธ ภควา แปลว่า แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้นจึงทรงเป็นพระอรหันต์ ทรงเป็นผู้ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง ทรงเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ ทรงเป็นผู้เสด็จไปดี ทรงเป็นผู้รู้แจ้งโลก ทรงเป็นผู้หักทำลายโทษทั้งหลาย ซึ่งในพระพุทธคุณทั้ง ๙ บทยังมีการอธิบายโดยละเอียด เช่น บทว่า อรหัง ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคอธิบายบทว่า อรหัง ไว้ดังนี้ (๑) เป็นผู้ไกลจากกิเลสทั้งหลาย (๒) เป็นผู้กำจัดอริทั้งหลาย (๓) เป็นผู้หักซึ่งกำถัทั้งหลาย (๔) เป็นผู้ควรแก่ปัจจัยเป็นต้น (๕) ไม่มีที่ลับในการทำบาป พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือพุทธธรรม ฉบับปรับขยาย พอ

สรุปความได้ว่า ตถาคตโพธิศรัทธา คือการเชื่อในพระปัญญาเป็นเครื่องตรัสรู้ของพระตถาคต หรือเชื่อปัญญารู้แจ้งธรรมของพระผู้ค้นพบ ซึ่งหมายถึงการเชื่อการมั่นใจในพระปรีชาญาณของพระพุทธเจ้า ในฐานะทรงเป็นบุคคลต้นแบบที่ทรงยืนยันถึงสมรรถวิสัยของมนุษย์ว่า มนุษย์สามารถหยั่งรู้แจ้งธรรม เข้าถึงความดีสูงสุดได้ด้วยสติปัญญาและความเพียรพยายามฝึกฝนพัฒนาตน

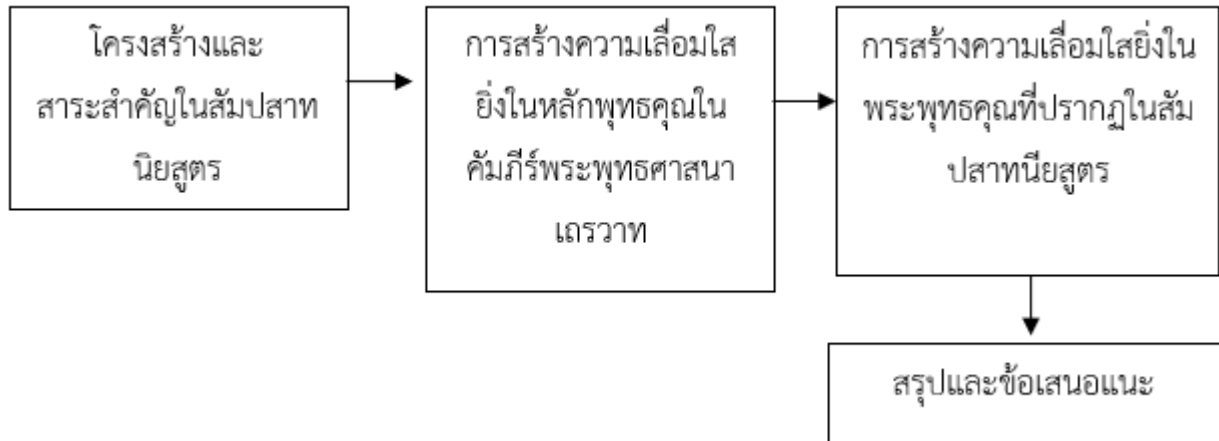
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาสุพัฒน์ กลยาณธมโม ได้ทำวิจัยเรื่อง “พระพุทธเจ้า: บทบาทและเจ้าหน้าที่ในฐานะพระบรมครู”, พอสรุปความได้ว่า เราเชื่อพระพุทธเจ้า เพราะพระพุทธเจ้าท่านตรัสรู้ เราเชื่อพระพุทธเจ้าแล้วเราเชื่อพระธรรม ในฐานะเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ แล้วเราเชื่อพระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติตามที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ฉะนั้นทั้ง ๓ อย่างนี้รวมเหลืออย่างเดียวนะว่า เชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าทรงมีคุณสมบัติหลายอย่าง กล่าวคือ มีคุณสมบัติภายนอก ได้แก่ บุคลิกภาพ และคุณสมบัติภายใน ได้แก่ คุณธรรมต่าง ๆ ซึ่งปรากฏพระพุทธรูปลักษณะของพระองค์ไว้ ๙ ประการอยู่ในบทสวดระลึกถึงพระพุทธคุณ พระคุณเมธ สุเมธ (พูนสุวรรณ) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ความเชื่อและพฤติกรรมของชาวพุทธที่มีต่อพระเจ้ากัณฑ์วัดสวนดอก เชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาพฤติกรรมที่มีต่อพระพุทธรูป พบว่า โดยส่วนใหญ่พุทธศาสนิกชนมีพฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อพระพุทธรูปด้วยการกราบไหว้บูชา การบริจาคปัจจัยในตู้บริจาค แต่ยังมีส่วนหนึ่งที่มีพฤติกรรมปฏิบัติในความเชื่อดั้งเดิม คือ การอ้อนวอนขอพร และมีความเชื่อในเรื่องชะตาชีวิตด้วยการเสี่ยงเซียมซี งานวิจัยนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อและพฤติกรรมของชาวพุทธที่มีต่อพระพุทธรูป คือพระเจ้ากัณฑ์เพียงองค์เดียว แต่งานของผู้วิจัยมุ่งประเด็นศึกษาในเรื่องการบนบาน ซึ่งเป็นหนึ่งในพฤติกรรมของชาวพุทธที่ปฏิบัติต่อพระพุทธรูปและสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ เมธี เมธีสถิตนันทน์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การเข้าถึงพระรัตนตรัยในปฐมสมณานิสกาสสูตร” พบว่า ปฐมสมณานิสกาสสูตร พระพุทธเจ้าทรงตรัสแก่เจ้ามหายานามสากยะปรารภการสวรรคตของเจ้าสรณานิสากยะ ซึ่งมีเนื้อหาที่กล่าวถึงลักษณะของผู้บรรลุธรรมไว้ ๖ ประเภท คือ การระลึกถึงพระรัตนตรัยเป็นบาทฐานมี ๔ ประเภท ผู้ปฏิบัติสามารถบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ พระอนาคามี พระสกทาคามี และพระโสดาบันตามลำดับสำหรับผู้ที่บรรลุเป็นพระโสดาบัน เรียกว่า ผู้บรรลุธรรมประเภท ศรัทธาอนุสาารี และการปฏิบัติตามหลักธรรมในอินทรีย์ ๕ ซึ่งมีอยู่ ๒ ประเภท สามารถบรรลุธรรมเป็นพระโสดาบันได้เช่นเดียวกัน คือ เป็นผู้บรรลุธรรมประเภทธัมมานุสาารี

ส่วนงานวิจัยนี้จะมีความแตกต่างจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องคือ ผู้วิจัยจะได้ศึกษาโครงสร้างและสาระสำคัญในสัมปสาทนียสูตร การสร้างความเลื่อมใสยิ่งในหลักพุทธคุณในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และการสร้างความเลื่อมใสยิ่งในพระพุทธรูปที่ปรากฏใน สัมปสาทนียสูตรตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการสร้างความเลื่อมใสยิ่งในพระพุทธรูปที่ปรากฏในสัมปสาทนียสูตรโดยมีกรอบแนวคิดในการศึกษาดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างและสาระสำคัญในสัมปสาทนียสูตร
2. เพื่อศึกษาการสร้างความเลื่อมใสยิ่งในหลักพุทธรูปในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อนำเสนอการสร้างความเลื่อมใสยิ่งในพระพุทธรูปที่ปรากฏในสัมปสาทนียสูตร

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบวิจัยเอกสาร (Document Research) โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาถึงเนื้อหาและสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความเลื่อมใสยิ่งในพระพุทธรูปที่ปรากฏในสัมปสาทนียสูตร รายการการวิจัยเกี่ยวข้องดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโครงสร้างและสาระสำคัญในสัมปสาทนียสูตร หลักพุทธรูป ๙ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และการสร้างความเลื่อมใสยิ่งในพระพุทธรูปที่ปรากฏในสัมปสาทนียสูตร

ขอบเขตด้านเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าการสร้างความเลื่อมใสยิ่งในพระพุทธรูปที่ปรากฏในสัมปสาทนียสูตรจากหลักฐานข้อ ๑) ชั้นปฐมภูมิคือ ในคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๐๐ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ ๒) ชั้นทุติยภูมิจากคัมภีร์อรรถกถาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๒๕ หนังสือตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ และงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นหลัก มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มีดังนี้

1. ศึกษาโครงสร้างและสาระสำคัญในสัมปทานียสูตร การสร้างความเลื่อมใสยิ่งในหลักพุทธคุณในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และการสร้างความเลื่อมใสยิ่งในพระพุทธรูปที่ปรากฏในสัมปทานียสูตรในพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ตลอดจนทัศนะของนักวิชาการศาสนา รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ตำรา บทความ ทางวิชาการ และบทความต่างๆ
2. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความเลื่อมใสยิ่งในพระพุทธรูปที่ปรากฏในสัมปทานียสูตร
3. ทำการศึกษาข้อมูลชั้นต่าง ๆ จากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ในตำราอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดขอบเขตการวิจัย
4. ศึกษาข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาด้วยการวิเคราะห์ มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องสอดคล้องกับเนื้อหาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อตอบปัญหาวิจัย 5. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. โครงสร้างและสาระสำคัญในสัมปทานียสูตร

พระสูตรนี้เป็นคำแสดงธรรมของ พระสารีบุตร เพื่อแสดงความเลื่อมใสยิ่งใน พระพุทธเจ้า ต่อหน้าพระองค์ ขณะประทับอยู่ ณ ปาวาริกัมพวัน เมืองนาฬันทา แคว้นมคธ จุดประสงค์คือ แสดงความ สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และ เลื่อมใสในพระธรรมคำสอน พระสารีบุตรได้แสดงความชื่นชมคุณธรรมของพระพุทธเจ้าทั้งด้านการสอนธรรม และ การรู้แจ้งในธรรม พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมให้พระสารีบุตรฟังอย่างประณีต ทั้งฝ่ายกุศล และอกุศล ซึ่งพระสารีบุตรสามารถเข้าใจและเข้าถึงธรรมได้อย่างสมบูรณ์ พระสารีบุตรสรรเสริญพระพุทธรูปรวมทั้งสิ้น 16 ประการ บุคคลสำคัญในพระสูตรนี้ได้แก่

- พระพุทธเจ้า
- พระสารีบุตร
- พระมหาอุทายี (ผู้ฟังตลอดจนจบ)

สาระสำคัญของสัมปทานียสูตร

ธรรมะสำคัญที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง

- การก้าวลงสู่ครรภ์ กล่าวถึงสัตว์ที่ไม่รู้สึกตัวขณะเกิด-อยู่-ออกจากครรภ์
- บุคคลบัญญัติ 7 จำพวก เช่น อุภโตภาควิมุต, ปัญญาวิมุต, สัทธาวิมุต ฯลฯ
- มารยาทการพูดและศีลของบุรุษ ได้แก่การพูดไม่มุสา ไม่ส่อเสียด ไม่ทำลายความสามัคคี ฯลฯ
- วิธีสั่งสอน 4 ประการ สอนตามความสามารถของผู้ฟังเพื่อให้บรรลุธรรม
- การหยั่งรู้การหลุดพ้นของผู้อื่น 4 ประการ รู้ว่าผู้ใดมีธรรมพอจะหลุดพ้น
- สัสสวาทะ 3 ประเภท ผู้เข้าใจว่าตนและโลกเที่ยงแท้ ยั่งยืน

- การระลึกชาติได้ ผู้บรรลุสมาธิจนระลึกชาติได้อย่างละเอียด
- การเห็นการจุติ-อุบัติของสัตว์ เห็นตามกรรมด้วยทิพยจักขุ
- การแสดงฤทธิ์ 2 แบบ แบบมีอาสวะ (ไม่ใช่อริยะ) และไม่มีอาสวะ (อริยะ)

การพิจารณาพระพุทธรูปเพิ่มเติม

- ทรงบรรลุธรรมที่ควรบรรลุได้อย่างสมบูรณ์
- ไม่หมกมุ่นในกามสุขหรือทรมานตน
- ทรงบรรลุ ฌาน 4 อันเป็นสุขในปัจจุบัน

หลักธรรมสำคัญ

- กุศลธรรม 7 หมวด ได้แก่ สติปัฏฐาน 4
- สัมมปปธาน 4
- อิทธิบาท 4
- อินทรีย์ 5
- พละ 5
- โพชฌงค์ 7
- มรรคมรรค 8
- อายุตนะ 6 คู่ ตา-รูป, หู-เสียง ฯลฯ พระองค์ทรงรู้อย่างละเอียดและไม่มีธรรมอื่นยิ่งไปกว่านี้
- อาเทศนาปาฏิหาริย์ 4 การตั้งใจและอ่านใจผู้อื่นอย่างถูกต้อง
- ทัสสนสมาบัติ 4 พิจารณากายตามหลักอสุภกรรมฐาน
- ปธาน 7 ประการ เช่น สติสัมโพชฌงค์, วิริยสัมโพชฌงค์ ฯลฯ
- ปฏิปทา 4 แบบ ปฏิบัติลำบาก-ง่าย คู่กับรู้ช้า-เร็ว เช่น สุขาปฏิบัติ ขิปปาปฏิญาณ

2. การสร้างความเลื่อมใสยิ่งในหลักพุทธคุณในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

การสร้างความเลื่อมใสยิ่งในหลักพุทธคุณในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท โดยแบ่งออกเป็น ความหมายและความสำคัญของพุทธคุณ ๙ ประการ การสร้างความเลื่อมใสยิ่งในหลักพระ วิสุทธิคุณคือความบริสุทธิ์ การสร้างความเลื่อมใสยิ่งในหลักพระปัญญาคุณคือปัญญา และการสร้างความเลื่อมใสยิ่งในหลักพระมหากรุณาธิคุณคือพระมหากรุณา ผู้วิจัยจะได้นำเสนอต่อไปนี้

ความหมายและความสำคัญของพุทธคุณ ๙ ประการ

พุทธคุณ ๙ ประการ คือคุณลักษณะอันประเสริฐของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในคัมภีร์เถรวาท ได้แก่ อรหัง สมมาสมพุทโธ วิชาจระณสมปนโน สุโคโต โลกวิทู อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ สตถา เทวมนุสสานัง พุทโธ และ ภควา ซึ่งแต่ละบทล้วนสื่อถึงคุณธรรมชั้นสูงของพระองค์ ทั้งในด้านความบริสุทธิ์ ปัญญา และพระมหากรุณา คุณลักษณะเหล่านี้ถูกระบุไว้ในพระวินัยปิฎก เช่น เวรัญชกัณฑ์ และปฐมวิภังคสูตร โดยมีเป้าหมายเพื่อให้พุทธสาวกระลึกถึงอันจะนำมาซึ่งศรัทธา ความมั่นคงในพระรัตนตรัย และเป็นพลังทางจิตที่ช่วยคุ้มครองใจและส่งเสริมการปฏิบัติจนสามารถเข้าถึงพระนิพพานในอนาคต

การสร้างความเลื่อมใสในพระวิสุทธิคุณ (ความบริสุทธิ์)

• อรหิ หมายถึงผู้ปราศจากกิเลส ผู้หักซึ่งกำแห่งวิญญูได้ ทรงเป็นผู้ควรแก่การบูชา

• วิชชาจรมสมปนโน ทรงถึงพร้อมด้วยวิชา ๓ และ ๘ พร้อมทั้งจรมะ ๑๕ เป็นเครื่องหมายแห่งความบริสุทธิ์ทั้งปัญญาและการปฏิบัติ

• ภควา ทรงมีภคธรรม ๖ ได้แก่ จิตเหนือโลก ยศ สิริ ความเพียร ฯลฯ และเป็นผู้ทำลายกิเลสได้อย่างแท้จริง

การสร้างความเลื่อมใสในพระปัญญาคุณ (ปัญญา)

• สมมาสมพุทโธ ทรงตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ ด้วยการรู้ธรรมตามความเป็นจริงทั้งที่ควรรู้ ควรละ ควรกำหนด ควรเจริญ และควรทำให้แจ้ง

• โลกวิทู ทรงรู้แจ้งโลกทั้งสาม ได้แก่ สังขารโลก สัตว์โลก และโอกาสโลก พร้อมทั้งรู้แจ้งธรรมแห่งวิญญูสงสาร

• พุทโธ เป็นผู้ตรัสรู้ด้วยพระญาณล้ำลึก รู้และสอนธรรมให้สรรพสัตว์บรรลุธรรมตามได้

การสร้างความเลื่อมใสในพระมหากรุณาธิคุณ (พระเมตตา)

• สุคโต ทรงเสด็จไปตี หมายถึงการดำเนินชีวิตและเสด็จไปสู่พระนิพพานอันปราศจากโทษ

• อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ ทรงเป็นสารถีฝึกฝนสรรพสัตว์ผู้ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยมด้วยวิธีอันชอบธรรม

• สตถา เทวมนุสสานิ เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ ทรงแสดงธรรมเพื่อประโยชน์ทั้งในโลกนี้ โลกหน้า และนิพพาน

3. การสร้าง ความเลื่อมใสยิ่งในพระพุทธานุภาพที่ปรากฏในสัมปสาทนียสูตร

สัมปสาทนียสูตร พระสูตรหนึ่งในพระไตรปิฎกแสดงให้เห็นถึงคุณอันเลิศของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผ่านคำสรรเสริญของพระสารีบุตรเถระผู้เป็นเอตทัคคะในทางปัญญา โดยเนื้อหาสะท้อนให้เห็นกระบวนการสร้างความเลื่อมใสยิ่ง (อภิสัมปสาทา) ในพระพุทธานุภาพ ผ่านการแสดงธรรมที่ลุ่มลึก แฝบคาย มีเหตุผล และมุ่งตรงต่อการดับทุกข์อย่างแท้จริง แบ่งออกได้เป็น ๗ แนวทาง ดังนี้

การสร้าง ความเลื่อมใสด้วยการแสดงคุณธรรม ๗ หมวด พระพุทธเจ้าแสดงคุณธรรม ๗ ประการที่ถือเป็นแก่นของการเจริญสมณะ วิปัสสนา และมรรค ได้แก่

• สติปัฏฐาน ๔: แสดงอย่างจำแนก โดยมีวิธีเจริญตามลำดับ ได้แก่ กาย ๑๔ วิธี เวทนา ๙ จิต ๑๖ และธรรม ๕ วิธี สู่ถึงการเจริญสติอย่างละเอียดลึกซึ้งจนเข้าถึงวิปัสสนาญาณ

• สัมมปธาน ๔: เพียรระวังและละอกุศล พร้อมเพียรเจริญกุศล เป็นธรรมเครื่องส่งเสริมจิต

• อิทธิบาท ๔: ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา เป็นปัจจัยให้บรรลุธรรมขั้นสูง

• พละ ๕: ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ล้วนเป็นกำลังแห่งจิตที่ช่วยพัฒนาอินทรีย์ให้มั่นคง

• โพชฌงค์ ๗: ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้ โดยเฉพาะ “สติสัมโพชฌงค์” ที่เป็นหลักแห่งการเจริญสติอย่างต่อเนื่อง

• อริยมรรคมีองค์ ๘: ทางสายกลางที่ประกอบด้วยสัมมาทิฐิ เป็นต้น จนถึงสัมมาสมาธิ

อธิบายโดยอำนาจมรรค: ทั้งหมดสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ซึ่งสู่การบรรลุธรรม

การสร้างความเลื่อมใสด้วยการแสดงอายตนะ ๖ คู่ พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมโดยอิงกับอายตนะภายในและภายนอก (เช่น ตากับรูป หูกับเสียง ฯลฯ) เพื่อให้ผู้ฟังพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกกับจิตที่รับรู้ ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการเกิดทุกข์ และแนวทางดับทุกข์ผ่านการกำหนดรู้ที่มีปัญญานำ เป็นธรรมที่อาศัยการพิจารณาทางวิปัสสนาอย่างแท้จริง

การสร้างความเลื่อมใสด้วยอาเทศนาปาฏิหาริย์ พระพุทธเจ้าแสดงความสามารถพิเศษในการกำหนดรู้จิตใจของผู้อื่นใน ๔ ระดับ ซึ่งพระสารีบุตรเห็นว่า เป็นปาฏิหาริย์ทางธรรมที่มีโชติปาฏิหาริย์ แต่แสดงถึงภูมิปัญญาและญาณอันสูงส่งของพระพุทธองค์ ได้แก่

- การรู้จิตของผู้มีเจตนาอย่างชัดเจน
- การรู้จิตจากการได้ยินเสียง
- การรู้จิตจากเสียงเพื่อแจ้งหรือทำทาง
- การรู้จิตจากสมาธิโดยไม่อาศัยเครื่องหมายภายนอก

การสร้างความเลื่อมใสด้วยทัสสนสมบัติ

การแสดงธรรมโดยอิงกับ ฌานและสมาธิที่นำไปสู่ปัญญาและอริยผล แสดงให้เห็นลำดับการบรรลุธรรมผ่านความเพียรและวิธีพิจารณากายตามแนวทางอนัตตาและอสุภะ ได้แก่

- ปฐมทัสสนสมบัติ: บรรลุโสดาบัน
- ทุตติยทัสสนสมบัติ: บรรลุสกทาคามี
- ตติยทัสสนสมบัติ: เจโตปริยญาณของเสกขบุคคล
- จตุตถทัสสนสมบัติ: เจโตปริยญาณของพระชีนาสพ

การสร้างความเลื่อมใสด้วยประธาน ๗ ประการ โพชฌงค์ ๗ ถูกเรียกว่า “ประธาน” ในที่นี้ หมายถึงการตั้งความเพียรเพื่อบรรลุการตรัสรู้ โดยแต่ละองค์ธรรมเป็นขั้นตอนของการพัฒนาอินทรีย์ทางธรรมและจิตใจให้บริบูรณ์ในองค์แห่งการตรัสรู้

การสร้างความเลื่อมใสด้วยการแสดงปฏิบัติ ๔ พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมให้เข้ากับความสามารถและอุปนิสัยของปัจเจกบุคคล ซึ่งพระสารีบุตรชี้ว่าเป็นธรรมที่ยอดเยี่ยมเพราะมุ่งสู่ความหลุดพ้นโดยไม่บังคับให้ทุกคนต้องเหมือนกัน ได้แก่

- ทุกขาปฏิบัติ ทันทาภิญา
- ทุกขาปฏิบัติ ชีปปาภิญา
- สุขขาปฏิบัติ ทันทาภิญา
- สุขขาปฏิบัติ ชีปปาภิญา

แสดงถึงพระพุทธปัญญาที่สามารถจำแนกอุปนิสัยและแนะแนวทางที่เหมาะสมแก่ผู้ปฏิบัติได้อย่างลึกซึ้งและมีเมตตา

สรุป สัมปสาทนียสูตร จึงมิใช่เพียงบทสรรเสริญ หากแต่เป็นการถ่ายทอดคุณวิเศษของพระพุทธเจ้าผ่านการวิเคราะห์ลึกซึ้งของพระสารีบุตรในฐานะผู้มีปัญญายิ่ง เป็นการสร้างความเลื่อมใสที่ตั้งอยู่บนฐานของเหตุผล การพิจารณา และการปฏิบัติ ซึ่งมีผลให้จิตของผู้ได้สดับรับฟังมั่นคงในพระพุทธคุณ และพัฒนาไปสู่การปฏิบัติเพื่อการบรรลุธรรมอย่างแท้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

1) โครงสร้างและสาระสำคัญในสัมปสาทนียสูตร

จากการวิเคราะห์สัมปสาทนียสูตร พบว่าโครงสร้างของพระสูตรนี้มีลักษณะพิเศษ คือ การแสดงพุทธคุณโดยพระสาวกเอกคือพระสารีบุตรต่อหน้าพระพักตร์ของพระพุทธเจ้า อันสะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้และยอมรับในพระพุทธคุณจากศิษย์ผู้ใกล้ชิดที่สุด ซึ่งนับเป็นมิติที่ลึกซึ้งในการเสริมสร้างศรัทธาผ่านการสรรเสริญพุทธคุณอย่างมีเหตุผลและประกอบด้วยธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้แล้ว ความเลื่อมใสของพระสารีบุตรในพระสูตรนี้ได้ตั้งอยู่เพียงความศรัทธาเชิงอารมณ์ หากแต่เป็นศรัทธาเชิงปัญญาที่เกิดจากการพิจารณาคุณลักษณะของพระพุทธเจ้าที่ทรงแสดงธรรมอย่างยอดเยี่ยม เช่น กุศลธรรม ๗ หมวด และพระคุณอื่น ๆ อีก ๑๖ ประการ

ลักษณะของความศรัทธาเชิงปัญญานี้สอดคล้องกับข้อวิเคราะห์ของเปลื้อง ณ นคร (2537) ที่เสนอว่า "พุทธานุภาพ" มิใช่เพียงอิทธิปาฏิหาริย์ตามความเชื่อในทางไสยศาสตร์ แต่คือพลังแห่งธรรมและคุณธรรมในพระองค์ที่ส่งผลต่อศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ทั้งยังสัมพันธ์กับคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าในฐานะผู้ตรัสรู้และทรงแสดงธรรมอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานของพระมหาสุพัฒน์ กลยาณธมโม (2553) ที่ชี้ว่าการเชื่อในพระพุทธเจ้าเป็นการเชื่อในปัญญาและการตรัสรู้ มิใช่เพียงอำนาจลึกลับใด ๆ

2) การสร้างความเลื่อมใสยิ่งในหลักพุทธคุณในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

การสร้างความเลื่อมใสยิ่งในพระพุทธคุณทั้ง ๔ ประการ แสดงให้เห็นถึงการจัดลำดับเชิงโครงสร้างทางธรรมเพื่อเน้นถึงคุณสมบัติภายนอกและภายในของพระพุทธเจ้า ได้แก่ วิสุทธิคุณ ปัญญาคุณ และมหากรุณาธิคุณ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นรากฐานของพุทธานุสสติในพระพุทธศาสนาเถรวาท ทั้งนี้ ในวิสุทธิมรรคได้แจกแจงความหมายของพุทธคุณแต่ละบทอย่างละเอียด โดยเฉพาะบทว่า "อรหัง" ที่แสดงให้เห็นถึงการปลอดจากกิเลสและคุณค่าทางจริยธรรมสูงสุด

ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับข้อเสนอของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสโภ) (2545) ที่เน้นว่า พุทธานุสสติควรเป็นการระลึกด้วยปัญญา มิใช่เพียงการสาธยาย แต่ต้องเข้าใจความหมายอย่างลึกซึ้งในแต่ละบท ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการพัฒนาศรัทธาที่มั่นคงในพระรัตนตรัย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระภูเมธ สุเมธ (พูนสุวรรณ) (2556) ที่ศึกษาความเชื่อของพุทธศาสนิกชนในพระเจ้าเก้าตื้อ พบว่า แม้การปฏิบัติจะมีมิติทางความเชื่อดังเดิมร่วมอยู่ แต่แก่นของความเลื่อมใสในพระพุทธเจ้ายังคงตั้งอยู่บนฐานของพุทธคุณและพุทธลักษณะที่ปรากฏในคัมภีร์เถรวาทอย่างมั่นคง

สรุปผลการวิจัย

สัมปสาทนียสูตร เป็นพระสูตรสำคัญในพระไตรปิฎก แสดงถึงความเลื่อมใสอย่างลึกซึ้งของพระสารีบุตรต่อพระพุทธเจ้า โดยเนื้อหากล่าวถึงพระพุทธคุณ การแสดงธรรมอันลึกซึ้ง และความสามารถของพระพุทธรองค์ในการชี้ทางพ้นทุกข์ได้อย่างสมบูรณ์ พระสารีบุตรได้กล่าวยกย่องพระพุทธเจ้าในหลายมิติ รวม ๑๖ ประการ โดยแสดงถึงพระสัทธรรม การตรัสรู้ และวิธีการสอนที่เข้าใจจิตใจของสัตว์โลกอย่างถ่องแท้ พระสูตรยังแสดงธรรมหลายประการ เช่น การจำแนกบุคคล ๗ จำพวก, การเจริญสมาธิและวิปัสสนา, การแสดงฤทธิ์แบบอริยะ, กุศลกรรมบถ ๗ หมวด, आयตนะ ๖ คู่, ปาฏิหาริย์ ๔, สมบัติ ๔, ปธาน ๗ และปฏิบัติ ๔ เป็นต้น ล้วนเป็นแนวทางที่ช่วยพัฒนาจิตใจสู่การหลุดพ้นจากกิเลส พุทธคุณ ๙ เป็นคุณธรรมของพระพุทธเจ้าที่พุทธศาสนิกชนใช้เป็นหลักยึดในการระลึกถึง ได้แก่ อรหัง, สมมาสมพุทโธ, วิชชาจรณสมปนโน, สุคโต, โลกวิทู, อนุตตโร, ปุริสทมมสารถิ, สตถา เทวมนุสสานิ, พุทโธ และ ภควา ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ พระวิสุทธิคุณ (ความบริสุทธิ์) – เช่น อรหัง และ ภควา พระปัญญาคุณ (ปัญญา) – เช่น สมมาสมพุทโธ และ พุทโธ พระมหากรุณาธิคุณ (ความเมตตา) – เช่น สุคโต และ สตถา เทวมนุสสานิ การระลึกถึงพุทธคุณช่วยเสริมสร้างศรัทธา ความมั่นคงในจิตใจ และเป็นแรงผลักดันในการปฏิบัติธรรมเพื่อความพ้นทุกข์อย่างแท้จริง สัมปสาทนียสูตรเป็นพระสูตรที่เน้นย้ำถึงความเลื่อมใสในพระพุทธเจ้าอย่างลึกซึ้ง ผ่านการยกย่องพระพุทธคุณและธรรมะอันล้ำค่า เพื่อชี้แนวทางปฏิบัติอันนำไปสู่การหลุดพ้น โดยมีพุทธคุณ ๙ เป็นหัวใจสำคัญในการส่งเสริมศรัทธาและการดำเนินชีวิตในพุทธธรรม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่า “การสร้าง ความเลื่อมใสในพระพุทธคุณที่ปรากฏในสัมปสาทนียสูตร” มีความหมาย ประเภท และลักษณะรวมถึงแง่มุมที่มีความหลากหลาย และยังเป็นเสมือนเครื่องชี้วัดเพื่อแสดงถึงการสร้างความเลื่อมใสในพระพุทธคุณที่ปรากฏในสัมปสาทนียสูตร ผู้ศึกษาขอเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1) กรรมการมหาเถรสมาคม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรนำเรื่องการสร้างความเลื่อมใสยิ่งในพระพุทธคุณที่ปรากฏในสัมปสาทนียสูตรมาประยุกต์ใช้กับปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้พระสงฆ์ และพุทธศาสนิกชนเข้าใจถึงการสร้างความเลื่อมใสยิ่งในพระพุทธคุณที่ปรากฏในสัมปสาทนียสูตร

2) ควรมีหน่วยงานคอยดูแลให้ความรู้เรื่องการสร้างความเลื่อมใสยิ่งในพระพุทธคุณที่ปรากฏในสัมปสาทนียสูตร ให้มีความเข้าใจ และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมในส่วนของหลักธรรมในแง่มุมอื่น ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้ครบในทุก ๆ ด้าน ดังนี้

- 1.) การสร้างความเลื่อมใสยิ่งในพระพุทธคุณบวหาอรหังที่ปรากฏในสัมปสาทนียสูตร
- 2.) การสร้างความเลื่อมใสยิ่งในพระพุทธคุณบวหาสมมาสมพุทโธ ที่ปรากฏในสัมปสาทนียสูตร
- 3.) การสร้างความเลื่อมใสยิ่งในพระพุทธคุณบวหาวิชชาจรณสมปนโนที่ปรากฏในสัมปสาทนียสูตร
- 4.) การสร้างความเลื่อมใสยิ่งในพระพุทธคุณบวหาโลกวิทู

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2532). *อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). *อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กรมศิลปากร. (2540). *ตำนานมูลศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- เปลื้อง ณ นคร. (2511). *พจนานุกรม*. กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาคาร.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2562). *พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระราชธรรมมุนี (เกียรติ สุภทฺธิ). (2547). *อินเดียมัยพุทธกาล*. เชียงใหม่: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุพัฒน์ กลยาณธมฺโม. (2562). *พระพุทธเจ้า: บทบาทและเจ้าหน้าที่ในฐานะพระบรมครู* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระภุมเมธ สุขเมธ. (2560). *ความเชื่อและพฤติกรรมของชาวพุทธที่มีต่อพระเจ้าแก้วตอ วัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยพระพุทธศาสนา.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์. (2543). *พระธรรมปิฎกอุทฺทกปาฐะ ภาค 4*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์.
- เมธี เมธีสถิตินนท์. (2561). *ศึกษาวิเคราะห์การเข้าถึงพระรัตนตรัยในปฐมสมโพธิลักขณสูตร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์.
- สมเด็จพระพุฒาจารย์ (ฮาด). (2550). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์.
- สมเด็จพระพุฒาจารย์ (ฮาด). (2549). *อริยวัฏสัพพัญญู*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์.
- ศิริพร วัชรวิทย์. (2559). *อิทธิพลความเชื่อในหลวงพ่อโสธรที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวพุทธ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- หลวงวิจิตรวาทการ, พ.ท. (2514). *พุทธานุภาพกับจิตตานุภาพ*. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา.
- พัน ดอกบัว. (2544). *พระพุทธศาสนากับคนไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.